

PREGLED – ZAGREB FORUM V: IZAZOVI EUROATLANTIZMA U OKOLNOSTIMA PANDEMIJE

Hrvatska udruga za međunarodne studije – HUMS u suradnji s Libertas međunarodnim sveučilištem, a pod pokroviteljstvom Grada Zagreba i ove je godine (3. prosinca 2020) organizirala konferenciju **Zagreb Forum V**. U fokusu ovogodišnje konferencije održane pod nazivom **-Izazovi euroatlantizma u okolnostima pandemije-** našli su se sigurnosni kao i drugi izazovi kojima je suočena Hrvatska, ali i zemlje Zapadnog Balkana koje nastoje jačati veze s Europskom unijom i NATO-om. Sve to u kontekstu pandemije COVID-19 koja se nametnula kaoglobalni izazov bez presedana koji pored ekonomske krize proizvodi snažne političke i sigurnosne turbulencije unutar nacionalnih država, Europske unije, ali i globalno. Pod utjecajem pandemije, međunarodni su odnosi obilježeni novom dimenzijom nepovjerenja i natjecanja velikih sila, stoga COVID-19 testira sve elemente zapadnog liderstva - globalnu ekonomiju, time i globalizaciju, krizni menadžment vlada, kao i međunarodnih organizacija, osobito euroatlantizam, odnosno savezničke odnose unutar Europske unije, te NATO pakta.

Održavanje međunarodne konferencije **Zagreb Forum V** prvotno jebilo planirano za 8. svibnja 2020. godine dok je u tijeku bilo presjedanje Republike Hrvatske Vijećem Europske unije, na Libertas međunarodnom sveučilištu u Zagrebu, kako bi studentima međunarodnih odnosa i srodnih područja iz društvenih znanosti približila tematiku važnu za ove prostore, a iz perspektive euroatlantskih integracija. No, zbog pandemije uzrokovane korona virusom COVID-19, te mjera koje je propisao Nacionalni krizni stožer, konferencija je odgođena i najzad održana početkom prosinca virtualno, putem platforme ZOOM.

Tijekom **Zagreb Forum V** na stručan i znanstveni način promišljalo se o odnosima Hrvatske i zemalja regije, ali i šireg okruženja, ovog puta u okolnostima krize izazvane COVID-19. Na konferenciji su sudjelovali ugledni govornici iz Europske unije i susjednih zemalja, vrhunski međunarodni stručnjaci u području međunarodnih odnosa i diplomacije, kao i vrhunski stručnjaci iz navedenoga područja iz zemalja Jugoistočne Europe. Konferencijom su moderirale doc.dr.sc. **Jadranka Polović**, predsjednica i dr. sc. **Jadranka Dujić Frlan** potpredsjednica Hrvatske udruge za međunarodne studije.

„I ove godine u kojoj živimo "novo normalno" nastojimo se ponašati na stari način zbog čega smo okupili ugledne stručnjake kako bi raspravljali o važnoj temi euroatlantizma suočenog s brojnim geopolitičkim i sigurnosnim izazovima, rekla je predsjednica doc.dr.sc. Jadranka Polović, te dodala kako je ovogodišnja konferencija posvećena obilježavanju godišnjice smrti prof.dr.sc. Radovanu Vukadinovića, utemeljitelja znanstvene discipline međunarodnih odnosa u Hrvatskoj, ali i na

području šire regije, ujedno i osnivača HUMS-a, Profesor Vukadinović zadužio je hrvatsku znanost o međunarodnim odnosima, kao i domaću historiografiju hladnoratovskog vremena. Svjetsku prepoznatljivost stekao je zahvaljujući neprikosnovenoj stručnosti i suverenom vladanju teorijom. Predavao je na nizu institucija i fakulteta: od East-West SecurityStudies u New Yorku, nizozemskog Instituta međunarodnih odnosa, Sorbone u Parizu, do Međunarodnog instituta za mir u Beču, a predavao je i u svim državama bivše Jugoslavije. Akademski rad samo je jedan aspekt njegovog velikog društvenog doprinosa. Bio je isto tako angažiran u sektoru civilnog društva, te je zajedno sa suprugom prof.dr.sc. Lidijom Čehulić Vukadinović, pokrenuo osnivanje Hrvatske udruge za međunarodne studije i Atlantskog vijeća Hrvatske, s osnovnim ciljem informiranja i educiranja javnosti i promicanja vrijednosti NATO-a i na taj način znatno pridonio hrvatskom putu k članstvu u toj organizaciji. Veliku ljubav gajio je prema umjetnosti i kulturi, posebno prema filatelizmu, pa je tako bio dugogodišnji član Hrvatskog filatelističkog saveza. Na ovom području dao je značajna ostvarenja, te objavio i nekoliko knjiga.

Konferenciju je otvorio **prof.dr.sc. Duško Pavlović**, rektor Libertas Međunarodnog Sveučilišta koji je u svom uvodnom govoru pozdravio sudionike i organizatore konferencije u ime Sveučilišta Libertas na kojem su organizirane i dvije prethodne konferencije – Zagreb Forum, a na kojima je sudjelovao veliki broj znanstvenika iz Hrvatske i inozemstva. Rektor, prof.dr.sc. Pavlović naglasio je da je s profesorom Vukadinovićem imao uspješnu suradnju niz godina, stoga iznimno cijeni što se Zagreb Forum i nakon njegove smrti nastavlja održavati. Rektor je svim sudionicima zaželio dobro zdravlje, naravno, i uspješan rad, te konferenciju time proglasio otvorenom.

U ime Gradonačelnika Grada Zagreba, Milana Bandića, skupu se obratila **prof.dr.sc. Ana Stavljenić Rukavina** koja je naglasila da Grad Zagreb visoko cijeni napore organizatora koji usprkosložanim okolnostima imaju snage organizirati raspravu o nizuaktualnih tema iz područja međunarodnih odnosa, osobito brojnim rizicima kojima su izložene euroatlantske institucije u okolnostima pandemije. „Bolesti su kroz cijelu povijest imale veliki utjecaj na razvoj i prosperitet čovječanstva, pobuđivale su pozornost zbog masovnosti pojave kao i velike smrtnosti među oboljelima te zbog posljedica koje su ostavljale na društvo“, rekla je prof.dr.sc. Stavljenić Rukavina i dodala kako je globalna pandemija COVID-19 zasigurno jedna od najvećih zdravstvenih i gospodarskih kriza s kojom se svijet suočio u posljednjih stotinjak godina, zbog čega trebamo razmišljati o budućnosti koja postaje neizvjesna. U tom kontekstu svakako postajevažna povezanost međunarodne zajednice, osobito veze između SAD-a i Europe. Suvremeni međunarodni odnosi u budućnosti trebaju biti prilagođeni novim uvjetima funkcioniranja društva koji su tijekom proteklih mjeseci otkrili brojne slabosti globalizacije te ukazali na nužnost stvaranja održivog društva i važnost prioritarnih javnih

politika. U ovoj se globalnoj krizi potvrdila uloga države, bez usluga javnog zdravstvu doba pandemije ne bi preživjeli. Međutim, vidjeli smo i značaj komunikacije i međusobnih dogovora, zbog čega je više nego očito kakotemeljna euroatlantska sigurnost uključuje i funkcionalnu zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku. Zajedništvo, dobri odnosi i savezi čuvaju temeljna prava svakog pojedinca, a to su pravo na dostojanstvo, život i zdravlje, sloboda čovjeka i pravo na nediskriminaciju. Ova konferencija je istovremeno i sjećanje na prof. dr.sc. Radovana Vukadinovića, našeg kolegu, ali i učitelja koji je 2000. godine, isto tako u izazovnim okolnostima, osnovao Hrvatsku udrugu za međunarodne studije (HUMS), zaključila je svoje izlaganje prof.dr.sc. Ana Stavljenić Rukavina, izaslanica Gradonačelnika Grada Zagreba, Milana Bandića.

Dr.sc. Vitomira Lončar javila se iz grada Xsiana u sjeverozapadnoj Kini gdje predaje na Fakultetu za kulturu i medije Sveučilišta Euroazije (Euroasia University). U svojoj prezentaciji – **COVID-10 iz kineske perspektive** - profesorica Lončar je dala svoj pogled na trenutnu situaciju u Kini, vezano uz korona krizu. „Moja provincija koja broji 60 milijuna ljudi od početka epidemije do danas imala je 500 zaraženih i tri smrtna slučaja, imali smo tri mjeseca potpunog lockdown-a. Sada živimo potpuno normalno, u Kini unutarnje transmisije više nema, tako da se život odvija bez posebnih ograničenja - ne po novom normalnom već po normalnom“, navela je Lončar. Odgovor na pitanje kako je to moguće nije jednostavan iz zapadne perspektive, ali iz kineske svakako jest i temelji se na kulturološkoj različitosti Kineza i njihovom sustavu vrijednosti. Kinezi njeguju duh kolektivismu i zajednica je na prvom mjestu. Kina je, bez sumnje, *long-term* država, zemlja koja daje prednost aktivnostima niskog rizika i u kojoj su temeljne vrijednosti – odanost domovini, društvu, zajednici i obitelji hijerarhijski postavljene ispred interesa pojedinca. U Kini je harmonija neobično važna, a takav način razmišljanja duboko je „upisan“ u genetskih kod Kineza, zaista nije riječ o prisili. U Kini se korona više ne osjeća, putovanja se ograničavaju unutar zemlje prema potrebi i trenutnoj situaciji, ali život se postupno normalizira.

Prof.dr.sc. Miloš Šolaja redoviti profesor na Fakultetu političkih nauka Univerziteta Banja Luka svom je izlaganju naslovljenom „**Radovan Vukadinović – život prožet međunarodnim odnosima**“, biranim riječima govorio o profesoru Radovanu Vukadinoviću koji je bio vrsni poznavatelj prilika u međunarodnim odnosima u vrijeme kada nije bilo mogućnosti koje pruža Internet te je „svojim specijalističkim znanjem disciplinu međunarodnih odnosa približio ovim prostorima i generacijama stručnjaka koji su pitanja iz ovog područja nastavili uspješno analizirati. Upravo u tome je njegova veličina što je poznajući jednako Ameriku, Sovjetski savez, Aziju, Kinu i ostale dijelove svijeta, mogao kroz svoj bogati opus predstaviti brojne probleme i brojne procese koji su se događali u međunarodnim odnosima. Njegova je zasluga da je jednodržavnu disciplinu, koja je prvobitno bila

tek deskriptivna, obogatio znanstvenim metodama, te je pod njegovim duhovnim vodstvom postala znanstvena disciplina s definiranim predmetom i ciljevima istraživanja. Sve to zahvaljujući činjenici da je govorio nekoliko jezika, te iznimnoj komunikativnosti – svi znamo da je imao zaista mnogo kontakata s ljudima iz čitavog svijeta koji su bili važni akteri međunarodnih odnosa“, naglasio je Šolaja. Vidljivo je da su njegove analize uvijek bile utemeljene na činjenicama i relevantnim podacima. Profesor Vukadinović se nije bavio dnevnom politikom, ali ju je poznao i razumijevao i ekspertno smještao u kontekst međunarodnih odnosa kojima se bavio. Pedagoški rad je druga, njegova iznimno važna djelatnost, jer je dao jedan ogroman doprinos u izdavanju udžbenika koji su i danas u upotrebi. Kroz ljetnu školu na otoku Šipanudjelovao je na stvaranja jake međunarodne mreže znanstvenika i stručnjaka na jugoistoku Europe. Međunarodne odnose razumijevao je kao instrument suradnje demokracije, zaključio je prof.dr.sc. Miloš Šolaja.

Analitičarka **dr. sc. Sanja Vujačiću** izlaganju pod nazivom „**Europska unija u čekanju Godota**“, uključila se u rad konferencije iz Pariza i dala svoj doprinos raspravljajući o situaciji u Europi, koja po njenim riječima „čeka, neobjašnjivo zaustavljena te živi u čekanju Godota. Teatar apsurdna odgađa suočavanje s post-Covid ekonomijom, koju po pesimističnom previđanju očekuje duga desetogodišnja super velika depresija. Priča je to o krizi okcidentalizma koja je i dovela do ove situacije. Kriza okcidentalizma temelji se na vjerovanju u superiornost Zapadana ostalim civilizacijama. Američki san koji se temeljio na meritokraciji više ne postoji – rasplinuo se i srednja klasa se stapa sa prekarijatom budući da oni koji se radom žele uspinjati na društvenoj ljestvici to više ne mogu. Iako se Francuska i Velika Britanija već odavno ne opiru njemačkoj ekonomskoj dominaciji u Europi, koja se dobrim djelom ostvarila zahvaljujući priključivanju novih članica iz Srednje i Istočne Europe, Njemačka se ne osjeća pozvanom braniti interese francuskih i britanskih ekonomskih interesa u svijetu“, smatra dr.sc. Vujačić. Niti poniženja kojima je Trump izložio njemačku kancelarku nisu je približila njenim tradicionalnim europskim takmacima, čiju vojnu dominaciju ne prihvaća. Kao da su sve vojske bolje od one europske u kojoj Njemačka ne bi dominirala. Tako je Merkel, za vladavine Trumpa, jednako kao nakon Bidenove pobjede, preko Atlantika slala jasnu poruku da se „sa svjetskim problemima želi suočiti rame uz rame sa SAD-om“. U isto vrijeme, u očekivanju povratka američkih Demokrata, uporno je odbijala stati „rame uz rame“ ne samo s Grcima, nego i sa svojim vječnim konkurentima Francuzima i Britancima. Izazovi s kojima se suočava Europska unija jesu – nova utrka u naoružanju i rješavanje nagomilanog javnog duga čija je posljedica „super“ recesija koja će prouzročiti ogroman višak proizvodnih kapaciteta i radne snage.

Dr.sc. Boro Vučinić, veleposlanik Crne Gore u Republici Hrvatskoj osvrnuo se na doprinos profesora Vukadinovića, čiji korijeni sežu upravo iz ove zemlje, znanstvenoj disciplini međunarodnih odnosa, te njegovoj zaslugi za utemeljenje Univerziteta u Donjoj Gorici gdje je bio dekan i osnivač Atlantskog

saveza Crne Gore. Veleposlanik Vučinić je istaknuo njegov rad i njegovu ulogu u mnogim znanstvenim ustanovama u Crnoj Gori. U svom izlaganju „**Doprinos Crne Gore NATO-u u suočavanju s regionalnim izazovima**“ naglasio je da se sigurnosni izazovi s kojima se čovječanstvo susreće, ne samo u uvjetima krize izazvane korona virusom, manifestiraju u širokom spektru, te da su postali iznimno nepredvidljivi. Stoga se s pravom može reći i ustvrditi da se svijet danas nalazi na velikoj povijesnoj prekretnici. Naravno, da sve to ima veliki odraz na političke i sigurnosne prilike u zemljama regije. Otvorena neriješena granična pitanja su posebno važna, stoga je njihovo rješavanje i Europska unija postavila kao prioritet te uvjet za članstvo svake od država pristupnica. Na žalost, prag tolerancije za zajednički život u regiji još uvijek nije na zadovoljavajućoj razini, čak je pretvoren u potencijalnu prijetnju koja može eskalirati asimetričnim konfliktima. Brojni su primjeri zainteresiranosti velikih globalnih aktera koji žele ostvariti utjecaj i dominaciju na prostoru regije, zbog čega samo integracija svih zemalja Zapadnog Balkana u šire atlantske integracije i sigurnosne strukture može osigurati trajnu političku sigurnost i brži ekonomski razvoj. Europa ovog puta ne bi smjela zakasnuti. Stoga NATO zajedno s Europskom unijom mora biti snažno angažiran u promicanju euroatlantskih vrijednosti u zemljama ovog prostora koje još nisu članice, a žele to biti.

Doc. dr.sc. Robert Mikacs Fakulteta političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu je u svojoj prezentaciji „**Cyber izazovi i razvoj različitih mehanizama odgovora**“ istakao da međunarodne odnose trenutno obilježava klasičan realizam, svjedočimo situaciji u kojoj su međunarodne organizacije izgubile na ugledu i utjecaju, dok se političko odlučivanje (zatvaranje granica, mjere lockdown-a...) odvija na razini država koje iskazuju svoju moć u mjeri koja nije postojala posljednjih dvadeset godina. Euroatlantske institucije su u okolnostima pandemije COVID-19iskazale manjak suradnje čemu je, nesumnjivo, doprinio i američki predsjednik na odlasku Donald Trump.Međutim, nejedinstvo u euroatlantskom prostoru je vidljivo i na odnosu Europske unije i njenih članica prema drugim akterima u međunarodnim odnosima, prvenstveno Rusiji. Njemačka je unatoč sankcijama podržala projekt Sjeverni tok II, unatoč sankcijama kojima je Rusija izložena. Ta situacija jasno manifestira nedostatak zajedništva i jasnih ciljeva, naime, nije jasno što su interesi pojedinačnih država, a što Europske unije. Doc. dr.sc. Robert Mikac smatra da su se sankcije pokazale nedjelotvorne budući da često ojačaju autoritarne režime. Nejedinstvo euroatlantskih partnera je vidljivo i na drugim primjerima, osobito na geopolitičkoj utrcikoja se vodi oko razvoja i primjene cjepiva. Svakkako je važna i cyber dimenzija tehnološkog napretka koji je postao brži od samog ljudskog razvoja. Izazov je kako pratiti razvoj tih tehnologija, svi smo suočeni s etičkom dilemom – je li nezaustavljiv tehnološki napredak dobrobit čovječanstva ili od njega koristi imaju tek dioničari i vlasnici velikih tehnoloških kompanija koje imaju sjedišta u Sjedinjenim Državama. Nadalje, svjedočimo situaciji u kojoj

najbogatiji ljudi na svijetu postaju još bogatiji, dok siromašni propadaju sve dublje, a razina državne, ali i euroatlantske politike koja bi to trebala regulirati u tome se ne snalazi, smatra profesor Mikac.

Razvoj AI u ovom trenutku predstavlja etički izazov, a vjera u posvemašnju digitalizaciju prikriva činjenicu da je riječ o procesima za koje nismo spremni. Europska unija i NATO nisu međusobno usuglašeni oko ciljeva i prioriteta, unutar ovih sustava pojedine države nameću vlastite geostrateške interese. Suočeni smo s globalnim izazovima koji traže globalne odgovore i na koje trebamo odgovoriti i kao Europska unija i kao kontinent u cjelini. Tijekom pandemije pokazalo se da privatne kompanije ulažu znatno više u istraživanje i razvoj te jačanje otpornosti, zbog čega je privatni sektor učinkovitiji. Ipak nije prepoznat model javno-privatnog partnerstva koji je neophodan u području sigurnosti. Doc.dr.sc. Robert Mikac je zaključio da trenutno imamo znatno više izazova od dostupnih rješenja te da naša nastojanja nisu dovoljno koordinirana, zbog čega je problematika suradnje ključni izazov euroatlantizma danas.

Prof. dr.sc. Slobodan Marković s Fakulteta za pravne i poslovne studije „Dr. Lazar Vrkatić“ u izlaganju pod intrigantnim naslovom **„Bezbednost budućnosti koju kreiramo ili zaslužujemo“** izrazio je posebno poštovanje organizatorima za uloženi trud da se Forum održi i u izvanrednim okolnostima. Zatim je podsjetio na ime i djelo utemeljitelja HUMSA-a profesora Radovana Vukadinović, te istakao, da je riječ o čovjeku i profesoru visoko rangiranom u akademskim krugovima, mudrom i razboritom, prijatelju s jasnim stavovima i razboritim savjetima. Raspravu o *budućnosti* fenomena sigurnosti, postavio je u kontekst pitanja: *Prihvaćamo li to što jesmo?* Odnosno, može li budućnost - koja slijedi iz sadašnjosti, prihvatiti odnose kakve kreiramo ili će nam na njih ona, opet odgovoriti onako kako zaslužujemo? „U vremenu kada čitave operacije moći interesa na širokim prostorima razdvajaju ljude od njihovih potencijala da sami uredi svoje odnose, upitao se: mogu li ljudi u toj zajednici sami kreirati svoje odnose (sigurnost) za budućnost ili to mora učiniti neka od njih moćnija – viša sila? Svodeći razmišljanje na suštinu, konstatirao je, da teorijska i empirijska dilema sudbine sigurnosti, promatrana iz **ugla** globalnog posredovanja među interesima – koja se ironično definira kao „demokratska“, dovodi do toga da **ta posredovanja razdvajaju ljude i narode**. Za budućnost sigurnosti je neophodna odgovornost – riječi i djela, verbalna, fizička i materijalna. U traženju odgovora za sigurnost budućnosti, za sada se jedino može konstatirati da živimo u stanju koje nije jednostavno i u društvu koje se naziva „Svjetsko rizično društvo“. U tom društvu tržišni odnosi prevladavaju planetom. Individualizmom trijumfira novac i moć korporacija. U nedovršenom procesu privatizacije znanja i obrazovanja, komercijaliziraju se pitanja bezbjednosti i socijalne sigurnosti, ne rijetko, i demokracija i vlastita mišljenja. Proces prijeti da stvori nove tržišne vrijednosti, dalja razdvajanja i nova otuđenja, ekstremno bogatstvo i siromaštvo. Ako se privatizacija nastavi, u tome bi se mogla naći i sama država sa svojim klasičnim funkcijama *vojske, policije, financijskog i pravnog*

sistema. A ako tako bude, ko će i kako u tom razdvajanju da uređuje odnose? Ako tako bude, bez znanstvenih istraživanja zamaglit će se stvarnost, a bezbjednost u budućnosti biće upravo onakva kakvu zaslužujemo“.

Prof. dr.sc. Boris Vucelić potpredsjednik Atlantskog vijeća Hrvatske u prezentaciji „**COVID-19 pandemija. Ekonomsko - političke posljedice i izgledi za izlaz iz krize**“ naglasio zdravstveni aspekt širenja virusa, kao i činjenicu da se vrlo malo zna o patogenosti bolesti zbog čega se trenutno koristimo samo općim mjerama (maske, higijena, održavanje distance...). Imamo problem s pouzdanosti testova, nemamo djelotvorne terapije. Profesor Vucelić objasnio je mehanizme razvoja cjepiva, upozorio na važnost informacija kako vakcina inducira naš imunitet i kakov je učinak, kakve su nuspojave pojedine vakcine, te naveo niz drugih brojnih otvorenih pitanja u pogledu pandemije COVID-19. Međutim, smatra, kako su od izuzetnog značaja političko - ekonomski aspekti krize COVID-19 koji se pored zdravstvenih nameću kao politički i sigurnosni izazovi. U fokusu njegovog izlaganja našla se raspodjela sredstava za pomoć državama članicama unutar Recovery and Resilience Fund (750 milijardi eura) koji je pripremila Europska unija. Suprotstavljene koncepcije: njemačko - francuska koja zagovara opću solidarnost nadglasana je s pristupom fiskalno konzervativnih zemalja (Nizozemska, Austrija, Danska i Švedska) koje traže racionalniji pristup. Naime, na pad GDP-a utječu četiri razine čimbenika - opseg i rigoroznost mjera lockdown-a, kvaliteta političkog upravljanja (governance), struktura nacionalne ekonomije (za Hrvatsku je posebno problematičan udio turizma u GDP) te fiskalni kapacitet vlade da prevenira kolaps gospodarstva (rezilijentnost). Oporavak ovisi o pristupu svake zemlje, postoji li mogućnost kreacije novih radnih mjesta, ekonomska i socijalna otpornost itd. Udio turizma u ekonomiji i kvaliteta vladanja iskazali su se kao vodeći monetarni čimbenici kad se uzima u obzir procjena utjecaja pandemije na ekonomiju. Globalno niži rast rezultira činjenicom da su mnoge do sada uspješne kompanije postale manje profitabilne, posvuda se režu investicije. Distribucija prihoda se pogoršava, postoji tendencija ka otpuštanju radnika, smanjenju plaća, svjedočimo padu kupovne moći. Zanimljivo je promatrati i struktura radne snage, budući da obrazovaniji i oni zaposleni na višim pozicijama ljudi mogu nastaviti raditi online, od kuće. U tom kontekstu, pandemija osobito pogađa ljude s niskim prihodima, kao i pojedine etničke grupe. Pandemija COVID-19 predstavlja ugrozu nacionalne sigurnosti, a jedini izlaz iz ove situacije je masovno cijepljenje, smatra profesor Vucelić.

Dr.sc. Monika Begović, predsjednica Atlantskog vijeća Hrvatske osvrnula se na proteklo razdoblje kada je zbog politike predsjednika Trumpa prevladavalo zahlađenje euroatlantskih odnosa, kako bilateralno, a osobito u odnosima Amerike prema Europi. Istaknula je da je „Trumpova administracija je stvorila nekoliko prepreka zbog kojih su pogoršani odnosi s Europom, a koji su se pored trgovinskih odnosa, ogledale i u zahtjevima za većim izdvajanjima za obranu Europskih država.

Podsjetila je na riječi američkog državnog tajnika Mikea Pompea, koji je rekao da Amerika ne može biti ta koja će isključivo biti odgovorna za izgradnju elemenata modernog svijeta – demokraciju, ljudska prava, sigurnost i ekonomski razvoj. Svaka nacija treba prihvatiti odgovornost kako bi pridonijela sigurnosti međunarodnog poretka. Živimo u multipolarnom svijetu. Potezi Trumpove administracije će se još dugo analizirati koliko su bili u kontekstu klasičnog realizma, a uolikoj mjeri je bilo riječi o poslovnim potezima. Usporedba Trumpove vizije vanjske politike natjerati sve zemlje saveznice da povećaju izdvajanja za obranu odnosi s EU pratili su odnose s NATO-om i Bidenove povući trupe s Bliskog istoka i Afganistana treba uzeti u kontekstu predizborne kampanje. Biden podržava povećanje kapaciteta NATO-a kako bi bio sposoban odgovoriti na izazove, što je ujedno i poziv saveznicima da obnove svoju odgovornost na mekši, više diplomatski način. Izabrani predsjednik Biden sklon je jačanju odnosa s Europskom unijom koja se očituje kroz tu transatlantsku vezu. EU treba raditi na obnosi novog START sporazuma, odnosno na smanjenju nuklearnog naoružanja. Euroatlantske vrijednosti predstavljaju okosnicu transatlantskih odnosa, bit NATO-a i Europske unije, time i politike proširenja. Prijetnje su prevelike da se rješavanje prepusti pojedinoj naciji, sada je suradnja bitnija nego ikad - suradnja i solidarnost“.

Ovogodišnja konferencija **Zagreb Forum V** bila je uspješna, bavila se temom odnosa zemalja u regiji, ali i izvan regije po pitanjima izazova koje sa sobom nosi euroatlantizam, te na situaciju izazvanu pandemijom korona virusa. Bila je posvećena utemeljitelju Hrvatske udruge za međunarodne studije profesoru Radovanu Vukadinoviću. Svi sudionici dali su veliki doprinos, a organizaciju i održavanje konferencije podržali su Libertas međunarodno sveučilište i Grad Zagreb.